

Vangletsel bij pluimvee

Inspectieresultaten 2019

De NVWA waakt over de veiligheid van voedsel en over de gezondheid en het welzijn van dieren. Een belangrijke taak van de toezichhoudend dierenarts is om dier en mens te beschermen. Toezicht op vangletsel vindt steekproefsgewijs plaats tijdens het vangen op het pluimveebedrijf en retrospectief op basis van geconstateerd letsel op het slachthuis. De toezichhoudend dierenarts houdt toezicht op vangletsel in het slachthuis. Deze factsheet is opgesteld naar aanleiding van de inspectiegegevens.

De NVWA constateert veel overschrijding van de handhavingsnorm vangletsel bij pluimvee. Bij meer dan 2% vangletsel in een koppel pluimvee treedt de NVWA handhavend op. Vangletsel is letsel ontstaan door het ruw vangen van pluimvee, veelal zichtbaar door donkerrode tot paarse bloedingen soms in combinatie met gebroken vleugels of andere botten.

Vangletsel veroorzaakt ernstig leed bij pluimvee. Naast het aangedane leed tijdens het vangen worden de dieren in kratten/ containers vervoerd gedurende meerdere uren waarbij gewonde dieren in aanraking komen met elkaar, dit verergert het lijden. Tijdens sommige slachtprocessen kan een dier met letsel onbedwelmd worden gekanteld en onbedwelmd worden aangehangen, dit brengt bij dieren met vangletsel heftige pijnsensatie met zich mee. Bij een koppel van 15.000 tot 40.000 dieren zijn er minimaal 300 tot 800 dieren die tijdens het vangen zeer ernstig verwond zijn en daarna ook ernstig verwond gedurende meerdere uren in containers of kratten vervoerd worden naar het slachthuis. Dierenartsen van de NVWA zien bij tellingen ook koppels waarbij zelfs meer dan 5% van de dieren ernstig letsel heeft opgelopen bij het vangen. Bij een groot koppel kan het dan gaan om meer dan 2.000 ernstig gewonde dieren.

Vangletsel, vleugel met grote donkerrode bloeding in combinatie met open botbreuk

Uit dierwelzijnsoogpunt is vangletsel onwenselijk. De dierenartsen in het slachthuis constateren geregeld dergelijke overtredingen. De pluimveehouder wordt dan een bestuurlijke boete opgelegd.

Teveel overtredingen

In 2017 zijn er gedurende een aantal weken aselecte controles op vangletsel uitgevoerd bij alle grote pluimveeslachthuizen. Opmerkelijk was, toen duidelijk was dat de NVWA hiervan een speerpunt had gemaakt, het percentage overtredingen fors daalde binnen 2 weken. In de eerste week was de naleving 45% en in de daaropvolgende weken steeg de naleving naar 92%. In 2019 is de naleving 91,7%. Verdere verbetering blijft uit.

Vangmethode

Het vangen van pluimvee gebeurt vaak door vangploegen. Het vangen vindt plaats onder tijdsdruk en zware condities. Tijdens het vangen pakt de vanger in het algemeen 3 tot 5 dieren per hand, waarbij de dieren op de kop hangend aan de poten worden gedragen waarna de dieren in de krat/ container worden gestopt. Een oorzaak voor het ontstaan van vangletsel is de snelheid van het proces en de onzorgvuldige handeling door de vanger. Zo kunnen dieren bijvoorbeeld tegen de containers slaan en letsel oplopen en botten breken tijdens het aan de poten optillen en plaatsen in de container. Ook raken regelmatig vleugels en nekken bekneld, waardoor deze dieren tijdens het hele transport zo vast blijven zitten. Sommige dieren komen tijdens het vangen op hun rug in het krat terecht en zijn zelf niet in staat weer op te staan. Deze dieren zullen in veel gevallen door verstikking dood gaan. Pluimvee heeft namelijk geen middenrif, de organen uit de buik drukken op de luchtzakken/longen waardoor de dieren hevig lijden en langzaam stikken.

De aanwezigheid van vangletsel is in veel gevallen in relatie te brengen met de vangmethode. De meest gebruikte en meest dieronvriendelijke methode is zoals hierboven beschreven. Daarnaast wordt er ook gebruik gemaakt van vangmachines. Tenslotte is er nog een handmatige methode waarbij de dieren rechtop en per twee worden opgepakt (bekend als de 'Zweedse vangmethode' of 'rechtop vangmethode'). Er zijn al enkele pluimveehouders die gebruik maken van deze laatste methode, de meerderheid helaas nog niet, terwijl de resultaten voor het dierenwelzijn evident beter zijn.

Naast het minder optreden van vangletsel is deze 'rechtop' methode ook diervriendelijker. De dieren worden rechtop gehouden in tegenstelling tot de standaard methode waarbij de dieren ondersteboven worden gehouden. Door het ontbreken van een middenrif bij pluimvee kunnen zij tijdens dit ondersteboven hangen moeilijk ademen door de druk van het gehele maagdarm pakket op de longen.

Vangletsel: Ontvederd karkas met omvangrijke donkerrode tot paarse bloeding op de borst en poot

Beknelde kop van een kuiken in transportcontainer

Conclusie

De NVWA constateert dat er teveel kippen met vaak ernstig vangletsel aangevoerd worden op slachthuizen. De NVWA gaat daarom in gesprek met branche-organisaties om deze problematiek nogmaals onder de aandacht te brengen en beveelt een zorgvuldiger methode voor het vangen van de kippen aan. Ook zal de NVWA de sector dringend verzoeken om de vangploegen een opleiding te laten volgen en tot een systeem van certificering te komen.

Verder gaat de NVWA strenger handhaven, naast de pluimvee houder zal de vangploeg zal per 1 mei 2021 een bestuurlijke boete worden opgelegd bij overschrijding van de handhavingsnorm. De boete kan vanaf 1 mei 2021 worden verdubbeld als er sprake is van een ernstige dierenwelzijnsovertreding, bijvoorbeeld bij vangletsel bij meer dan 5% van de dieren. De NVWA heeft de intentie om binnen een jaar opnieuw actieweken uit te voeren en zo de sector tot naleven aan te sporen.

Beknelde vleugel bij een levend kuiken in de transportcontainer

Bijlagen:

- *Bijlage I Methode uitvoeren vangletseltelling*
- *Bijlage II Inspectieresultaten vangletsel 2019*

Bijlage I: Methode uitvoeren vangletseltelling

Inleiding

De NVWA heeft een methode ontwikkeld voor het toezicht op vangletsel. Deze methode is vastgelegd in bijlage 7 van het werkvoorschrift K-PL-WLZ-WV01 'Toezicht op welzijn van pluimvee en konijnen in het slachthuis'. Dit is een efficiënte en transparante methode voor de NVWA toezichthouder om vangletsel in het pluimveeslachthuis vast te stellen.

Methode

Geteld wordt in de panklaar afdeling op een positie voor de post-mortem keuring met veel licht waar de ontvederde karkassen aan de borstzijde (inclusief poten en vleugels) goed te beoordelen zijn. Om een goed beeld te krijgen van het hele koppel wordt er minimaal 2 keer een telling uitgevoerd, hierbij duurt de telling minimaal 2 minuten. Bijvoorbeeld op 1/3 van het koppel en op 2/3 van het koppel. Het percentage vangletsel wordt berekend door het gemiddelde van de twee tellingen te nemen.

Vangletsel

Voor het bepalen van het percentage vangletsel worden alleen bloedingen geteld van minimaal 3 centimeter groot en donkerrood tot paars van kleur .

Omdat kneuzingen, fractures of luxaties bij het levende dier vrijwel altijd gepaard gaan met bloedingen, worden uitsluitend bloedingen geteld. Er wordt slechts 1 letsel per dier geteld.

De grootte en kleur van de bloeding geeft informatie over de ouderdom van het letsel.

In de tijd tussen 2 minuten en 12 uur na het ontstaan van het letsel verandert de kleur van de bloeding van helderrood naar donkerrood tot paars. Een groenverkleuring van het letsel begint 12-14 uur na het ontstaan van letsel.

Handhavingsnorm

Dieren moeten deskundig en zorgvuldig worden behandeld. Dat betekent dat zij bij het vangen geen letsel op mogen lopen. De NVWA hanteert bij de handhaving een handhavingsnorm van 2%. Bij overschrijding van deze 2% wordt door de toezichthouder een Rapport van Bevindingen opgemaakt die de basis vormt voor het opleggen van een bestuurlijke boete.

Regulier toezicht en periodieke inspectie

Regulier toezicht: Als de officiële toezichthouder bijvoorbeeld bij aanvoer in de containers, aan de slachtlijn bij de levende dieren, bij de bevederde dieren aan de slachtlijn na afloop van de bedwelming of tijdens de p.m. keuring ziet dat er aanwijzingen zijn voor een verhoogd percentage letsel, dan is er aanleiding tot het uitvoeren van een telling bij de ontvederde dieren. Bij overschrijding van de 2% handhavingsnorm worden de resultaten vastgelegd in de inspectielijst 'vangletsel tijdens toezicht', dit wordt ook wel als een 'heterdaad overtreding' aangemerkt.

Periodieke inspectie: Tijdens een periodieke inspectie is er een tweede officiële dierenarts aanwezig om een a-selecte inspectie op vangletsel uit te voeren conform de voor het betreffende slachthuis vastgestelde frequenties.

De basis voor deze frequentie is het aantal vastgestelde vangletsel overtredingen in het voorgaande jaar. Daarnaast wordt bepaald hoeveel koppels er per inspectie moeten worden geteld. Dit is afhankelijk van het gemiddeld aantal koppels per slachtschift wat er geslacht wordt per week.

Bijlage II: Inspectieresultaten 2019

Inleiding

In 2019 waren er in Nederland 18 slachthuizen waar permanent toezicht werd gehouden op het slachten van pluimvee. In deze 18 slachthuizen zijn bij 368 koppels vangletsel tellingen uitgevoerd op het totaal van 45.233 ter slachting aangevoerde koppels.

In 2020 zijn er vanwege de Covid-19 pandemie significant minder vangletsel inspecties uitgevoerd waardoor er onvoldoende resultaten beschikbaar zijn om een voldoende onderbouwde analyse te kunnen doen.

Resultaten

Bij 222 koppels is in 2019 vangletsel vastgesteld boven de handhavingsnorm van 2%, het totaal aantal uitgevoerde tellingen was 368. Van deze inspecties is 58% als heterdaad inspectie uitgevoerd, de overige 42% als a-selecte periodieke inspectie (zie bijlage I voor het onderscheid tussen deze inspecties).

Periodieke inspectie: De niet-naleving bij het uitvoeren van de periodieke inspectie (n=156), waarbij a-select een koppel wordt geïnspecteerd op vangletsel, bedraagt 8,3%. Bij al deze overtredingen is het percentage vangletsel terug te vinden in de categorie 2-5%

Heterdaad inspectie: De inspectie 'vangletsel tijdens regulier toezicht' (n=212) heeft in 98,6% van de uitgevoerde inspecties geleid tot een overschrijding van de 2% handhavingsnorm. Bij 79% van de overtredingen bevindt het percentage zich in de categorie 2-5% letsel.

20% van de overtredingen valt in de categorie 5-10% letsel en bij 1% van de overtredingen is er sprake van >10% letsel.

Vangletsel wordt bij alle dier categorieën pluimvee vastgesteld (eenden, legkippen, moederdieren en slachtkuikens) en in alle gewichtsklassen. In 2019 is bij de zeven uitgevoerde inspecties geen overschrijding van de handhavingsnorm van 2% bij eenden vastgesteld.

Uitgesplitst per categorie levend gewicht

Het meeste pluimvee wordt geslacht met een gewicht tussen 2,2-3,0 kg, de meeste overtredingen zijn dan ook in deze gewichtsklasse vastgesteld (n=144). Opvallend is dat het grootste percentage overschrijding, namelijk 70%, zich bevindt in de gewichtsklasse >3,0 kg (n=38).

Tabel 1: Resultaten tellingen uitgesplitst per categorie levend gewicht

categorie gewicht levend	0 -2 %	> 2 %	> 5%	> 10 %
< 1,6 kg	3	1		
1,6 - 2,2 kg	44	29	9	1
2,2 - 3,0 kg	83	119	25	
> 3 kg	16	30	7	1

Uitgesplitst per vangmethode

De meest gebruikte methode (69%) om pluimvee te vangen is handmatig. In mindere mate (4%) wordt er gebruik gemaakt van de vangmachine. Bij de overige 27% uitgevoerde inspecties is niet bekend wat de vangmethode is geweest.

Tabel 2: Resultaten tellingen uitgesplitst per vangmethode

Vangmethode	0 -2 %	> 2 %	> 5%	> 10 %
Handmatig	114	117	22	2
Machinaal	9	5		
Onbekend	23	57	19	
Totaal aantal	146	179	41	2

Uitgesplitst per locatie bloeding

Er wordt 1 donkerrode tot paarse bloeding, groter dan 3 cm per dier geteld, ook als er meerdere letsels te zien zijn. Zijn er meerdere letsels groter dan 3 cm aan 1 dier zichtbaar, dan wordt dit 'omvangrijk letsel' genoemd en als 1 letsel geteld. Bloedingen kleiner dan 3 cm zijn niet meegeteld.

Bij de telling van vangletsel worden de meeste letsels gezien aan de vleugels. In 91% van het aantal uitgevoerde tellingen zijn bloedingen aan de vleugels te zien. Van het totaal aantal gescoorde bloedingen is 58% geteld aan de vleugels, 22% van de letsels bevond zich op een poot en 18% ter hoogte van de borststreek. Opvallend is dat in 2% van de gevallen dieren meerdere letsels groter dan 3 cm hebben opgelopen tijdens het vangen.

Tabel 3: Vangletsel: Resultaten tellingen uitgesplitst in locatie bloeding

Soort bloeding	Aantal bloedingen	
	1 ^e telling	2 ^e telling
Poot	123	129
Vleugel	331	339
Borst	107	99
Omvangrijk letsel	18	9
Totaal: 368 Vangletseltellingen		